

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

FACULTATEA DE GEOGRAFIE ȘI GEOLOGIE ȘCOALA

DOCTORALĂ DE GEOȘTIINȚE

**Rețeaua școlară din aria de influență educațională
a municipiului Roman.
Evoluție, migrații și impact**

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător de doctorat:

PROF. UNIV. DR. IAȚU CORNELIU

Student-doctorand:

Prof. gr. I AGAPE ANA-MARIA

CUPRINS

INTRODUCERE	pag. 4
--------------------------	---------------

Capitolul I

Rețeaua școlară în literatura de specialitate și metodologia cercetării

1.1. Perspective asupra literaturii de specialitate	pag. 8
1.2. Delimitări terminologice	pag. 10
1.3. Metode și tehnici folosite în cercetare	pag. 10

Capitolul II

Evoluția învățământului românesc de la origini până în prezent

2.1. Învățământul românesc până la Unirea Principatelor	pag. 12
2.2. Reforma învățământului și primele legi naționale ale educației	pag. 12
2.3. Învățământul românesc de la Marea Unire la 23 august 1944	pag. 13
2.4. Rețeaua școlară din municipiul Roman în perioada comunistă	pag. 14
2.5. Învățământul profesional și tehnic din zona municipiului Roman	pag. 15

Capitolul III

Analiza evoluției cifrei de școlarizare a școlilor din aria de influență educațională a municipiului Roman în perioada post-comunistă în context socio-demografic

3.1. Demografia școlară și evoluția numerică a unităților școlare	pag. 17
3.2. Analiza cifrei de școlarizare din școlile din mediul rural	pag. 18
3.3. Evoluția cifrei de școlarizare din unitățile de învățământ secundar	pag. 19

Capitolul IV

Rețeaua școlară în perioada post-comunistă

4.1. Circumscripție școlară vs. arie de influență educațională	pag. 20
4.2. Aria de influență educațională a municipiului Roman	pag. 22
4.3. Structura actualei rețele școlare din municipiul Roman și aria sa de influență educațională	pag. 26
4.4. Circumscripțiile școlare ale unităților de învățământ gimnaziale din aria de influență educațională a municipiului Roman	pag. 27

Capitolul V

Impactul migrației asupra demografiei școlare. Un studiu de caz

5.1. O geografie a singurătății. Contextul teritorial, economic și social	pag. 28
5.2. De ce noi? Dincolo de metode și metodologie	pag. 29
5.3. <i>Quo vadis, mamă? Quo vadis, tată?</i>	pag. 30

Concluzii	pag. 32
------------------------	----------------

Bibliografie

Listă de abrevieri

AR = Unitate Arondată (structură)
CCD = Casa Corpului Didactic
CES = Cerințe Educative Speciale
CJRAE = Centrul Județean pentru Asistență și Resurse Educative
CSEI = Centrul Special pentru Educație Incluzivă
CTDR = Colegiul Tehnic Danubiana Roman
CTMC = Colegiul Tehnic „Miron Costin” Roman
CTPP = Colegiul Tehnic „Petru Poni” Roman
DEX = Dicționarul Explicativ al limbii române
INS = Institutul Național de Statistică
ISCED = Clasificarea Internațională Standard în Educație
IȘE = Institutul de Științe ale Educației
IȘJ = Inspectorat Școlar Județean
ÎPT = Învățământ Profesional și Tehnic
LEN = Legea Educației Naționale nr. 1 / 2011
LTH = Liceul Tehnologic „Ion Ionescu de la Brad” Horia
LTSV = Liceul Tehnologic „Vasile Sav” Roman
MEN = Ministerul Educației Naționale
PJ = unitate școlară cu Personalitate Juridică
ONG = Organizație Non-Guvernamentală
OME = Ordinul Ministrului Educației
ROFUIP = Regulamentul de Organizare și Funcționare a Învățământului Preuniversitar
SIIÎR = Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România
UAT = unitate administrativ-teritorială
UE = Uniunea Europeană
UNICEF = Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

TERMENI CHEIE:

arie de influență educațională, circumscripție școlară, demografie școlară, municipiul Roman, rețea școlară

INTRODUCERE

Analiza sistemului de învățământ constituie un subiect sensibil, indiferent de actorii implicați în aceste discuții. Cel mai adesea, pozițiile de pe care se argumentează pro sau contra unei idei, sunt poziții antagonice, pierzându-se din vedere că tocmai ceea ce îi separă pe acești actori, ar trebui să fie ceea ce îi aduce împreună. Realitatea este că, cei trei actori principali ai actului educațional, părinți-elevi-profesori, au toți un țel comun: pregătirea copilului de astăzi pentru integrarea asumată și conștientă în societatea de mâine. Faimosul triumphi educațional are în centru nevoia de formare a societății, care își dorește cetățeni responsabili și calificați, capabili să se integreze, să se adapteze și, mai ales, să evolueze odată cu societatea în care vor trăi. Societatea, prin diferitele organisme care organizează, reglează, supervisează activitatea educațională, oferă cadrul și finanțele care fac posibilă funcționarea sistemului educațional. În acest context, sistemul educațional trebuie privit în ansamblul său, ca un imens mecanism, ale cărui părți componente sunt indispensabile pentru funcționarea întregului. Prin urmare, toată lumea își dorește o societate educată. Dar, cum, unde și în ce condiții se realizează educația? Prezenta lucrare propune o perspectivă geografică asupra fenomenului educațional din perspectiva *locului* unde are loc actul educațional, școala ca instituție componentă a sistemului de învățământ românesc.

Sistemul educațional românesc a fost supus, în ultimii 30 de ani, unor schimbări profunde, care au vizat cele mai diverse paliere: *curriculum*-ul, rețeaua școlară, organizarea pe nivele a sistemului de învățământ sau parcursul educațional al educabililor și al educatorilor. Aceste schimbări s-au făcut întotdeauna de sus în jos, fiind influențate mai mult de comandamente de ordin economic sau politic și mai puțin de realități concrete. Aflat constant sub „lupa” publicului, ministerul de resort, cel care gestionează destinele elevilor – beneficiarii direcți ai actului educațional, ale cadrelor didactice – vehiculul care face posibil actul educațional și ale părinților – beneficiarii indirecti ai sistemului educațional, a trecut prin nenumărate schimbări, pornind cu denumirea oficială și nenumărații miniștri care au trecut pe la conducerea acestuia.

La baza alegerii temei de cercetare a stat constatarea faptului că din anul 1990 până în anul 2019, numărul unităților școlare din regiunea de dezvoltare Nord-Est a scăzut de la 5428 la 1092, ceea ce a însemnat o „contractie” de aproape patru ori a rețelei școlare. Cea mai mare scădere a numărului de școli s-a observat după anul 2011, când introducerea finanțării *per capita* a determinat o comasare a unităților școlare prin reducerea numărului

de unități arondate, transferul elevilor către unitatea de centru, fuziunea sau absorbția dintre două unități școlare. Din moment ce funcționarea unei unități școlare a fost condiționată de numărul de elevi înmatriculați, au fost perioade în care numărul de elevi care urmau efectiv cursurile școlare, era mai mic decât numărul de elevi raportat în datele oficiale, acești elevi fiind menținuți în mod artificial în bazele de date utilizate pentru calculul bugetului unităților de învățământ.

Prezenta lucrare își propune să aducă în prim-plan rețeaua școlară ca placă turnantă a sistemului educațional, acel element care face posibilă desfășurarea actului educațional. Tema abordată este una de actualitate, mai ales în situația actuală, în care se discută despre implementarea unor noi legi a educației naționale, despre modificarea planurilor-cadru prin dispariția/introducerea unor noi discipline, despre o nouă abordare a structurii anului școlar și despre noi piste pedagogice pentru predarea/învățarea conținuturilor. În acest context, analiza sistemului de învățământ se realizează în lucrările de specialitate prin prisma științelor educației, psihologiei și sociologiei. Există, de asemenea, abordări din domeniul economic (legate de finanțare și gestionarea fondurilor) sau al științelor juridice – legislația specifică domeniului educațional, de la legea educației naționale până la documentele reglatoare ale activității curente dintr-o unitate școlară. Perspectiva geografică asupra fenomenului educațional este, însă, în general, una restrânsă, punctuală și dispartă. Practic, în toate aceste lucrări, rețeaua școlară ca **expresie teritorială** a fenomenului educațional nu este abordată din punct de vedere al marilor teorii cunoscute, validate și abordate în geografia umană, ci mai degrabă sunt limitate la o abordare de tip statistic. Rețeaua școlară este un fenomen geografic, palpabil și vizibil la nivel teritorial, care funcționează asemănător oricărui sistem geografic. Fiecare școală care constituie un punct al rețelei școlare este un subansamblu al marelui angrenaj numit sistem educațional. Școala poate fi percepută asemeni unui organism viu, care se naște, se dezvoltă și apoi dispare, în funcție de puterea sa de adaptare la mecanismele care reglează rețeaua școlară. În cele mai multe studii, școala și rețeaua școlară sunt utilizate doar pentru a oferi un punct de reper în analiza fenomenului educațional, existând o ruptură între spațiul geografic pe care școala îl ocupă și pe care îl creează rețeaua școlară și analiza sistemică a învățământului. Rețeaua școlară este capătul de drum vizibil al unor mecanisme funcționale complexe care guvernează sistemul educațional, dar constituie, în egală măsură, punctul de pornire al actului educativ.

Obiectivul principal al acestui demers științific este cel de a delimita aria de influență educațională a municipiului Roman în perioada post-comunistă și impactul schimbărilor demografice asupra cifrei de școlarizare din unitățile școlare din această arie, prin

identificarea diferențierilor teritoriale în vederea optimizării accesului la educație și analizei multiscalare a acestor evoluții care au un impact major pe termen lung asupra societății. De ce este necesară o astfel de abordare? Pentru că finalitatea sistemului de învățământ este aceea de a atinge „idealul educațional” așa cum este el formulat în articolul 2, alineatul (3) din Legea Educației Naționale din 2011: „Idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii”. Pentru atingerea acestui ideal este nevoie de un sistem de învățământ performant, care să aplice și să promoveze un act educațional de calitate. Iar calitatea actului educațional este influențată și de modul în care este organizată rețeaua școlară și, mai ales, de modul în care aceasta este dimensionată pentru a răspunde nevoilor educaționale ale unei comunități. Realitatea arată că, în cele mai multe cazuri, singurul criteriu care a stat la baza organizării rețelei școlare, este cel economic, funcționarea unităților școlare fiind supusă încadrării în finanțarea *per capita*, numărul elevilor devenind determinant în existența unei unități de învățământ cu personalitate juridică. În mediul rural, funcționarea unei unități școlare este supusă respectării cerinței: o unitate școlară – o unitate administrativ-teritorială.

Pornind de la aceste constatări, se deschid principalele direcții de cercetare ale prezentei lucrări: delimitarea ariei de influență educațională a municipiului Roman în perioada post-comunistă și analiza evoluției cifrei de școlarizare a unităților de învățământ din municipiul Roman și aria sa de influență educațională. Ca teme secundare, sunt abordate în lucrare, istoricul învățământului romășcan și evoluția învățământului profesional și tehnic din aria analizată, deoarece acest tip de învățământ fixează limitele spațiale ale zonei de influență educațională a municipiului Roman, precum și un studiu de caz care vizează elevii cu părinți plecați în străinătate, un fenomen amplu studiat în ultima perioadă de geografi și sociologi, de istorici și psihologi, chiar și de economiști, dat fiind impactul socio-economic al migrației unui mare număr de români. De asemenea, vor fi punctate o serie de elemente de specificitate ale cifrei de școlarizare a unităților școlare din unitățile administrativ-teritoriale care fac parte din aria de analiză, din perioada de după 1989: creșterea numărului de elevi născuți în străinătate, precum și impactul migrației asupra numărului de elevi din unitățile școlare.

În anul școlar 2022-2023, rețeaua școlară a județului Neamț cuprindea 304 instituții de învățământ de masă cu personalitate juridică, care școlarizează elevi până la nivelul

secundar superior, inclusiv dintre care 88 sunt în mediul rural și 55 în mediul urban. Cele 88 de instituții școlare din mediul rural coordonează activitatea altor 132 de unități școlare subordonate. De remarcat faptul că, din punct de vedere administrativ, în județul Neamț există 78 de comune, cu 10 mai puține decât numărul de unități cu personalitate juridică din mediul rural. Apare astfel întrebarea: toate aceste unități școlare funcționează eficient din punct de vedere al gestionării resurselor financiare, umane și al calității actului educațional? În acest context, analiza rețelei școlare a județului Neamț apare ca o necesitate, atât din punct de vedere managerial, cât mai ales educațional.

Ineditul prezentului demers de cercetare provine din imaginea din interiorul sistemului educațional pe care cercetătorul o oferă asupra temei analizate. Cercetătorul este, în egală măsură, obiect și subiect al sistemului de învățământ, cel care decide asupra rețelei școlare și cel care aplică deciziile luate de alți actori educaționali, supraordonați acestuia pe diferite nivele de ierarhizare. De ce este importantă o abordare geografică a fenomenului educațional? De ce este importantă o abordare care să îmbine statistica demografică, teoriile geografice referitoare la organizarea teritoriului și legislația specifică organizării rețelei școlare? Această abordare este una integratoare, care atinge mai multe paliere ale sistemului de învățământ și mai ales le pune în legătură unele cu altele. Sistemul educațional, așa cum îi spune și numele, este un organism ierarhizat, cu ramificații pe orizontală și pe verticală, elementele componente ale sistemului influențându-se în mod decisiv unele pe celelalte. A înțelege funcționarea internă a acestui sistem înseamnă să îi eficientizezi funcționarea. Resursele financiare alocate sistemului de învățământ sunt insuficiente, de aceea se încearcă și, de multe ori, se reușește, să fie suplimentate cu fonduri europene, care au ca scop îmbunătățirea bazei materiale și a pregătirii resurselor umane din educație. Dar, pentru a obține maximul de profit, care în cazul cheltuielilor din educație, înseamnă reducerea lor, și maximul de satisfacție în rândul beneficiarilor direcți și indirecti ai sistemului, trebuie găsită acea cale de mijloc care să îmbine nevoile elevilor, cu dorințele părinților și resursele societății. Procesul prin care se poate ajunge la un „număr de aur” care să asigure rentabilitatea socio-economică și educațională a unei școli este mult mai complex decât poate fi realizat printr-o abordare geografică a fenomenului educațional.

CAPITOLUL I

REȚEAUA ȘCOLARĂ ÎN LITERATURA DE SPECIALITATE ȘI METODOLOGIA CERCETĂRII

Educația a fost întotdeauna un subiect complex și delicat, dificil de analizat din anumite perspective. Se consideră, în mod aproape unanim, că sistemul de învățământ constituie apanajul disciplinelor din domeniul științelor sociale, în principal sociologie și psihologie, precum și al științelor educației, în special pedagogie, didactică sau psihopedagogie specială. Fenomenul educațional este însă abordat și de alte științe, cum ar fi cele economice, prin prisma cheltuielilor generate de managementul unităților școlare, al bugetelor acestor instituții, al proiectelor europene care pot fi accesate pentru a suplimenta veniturile și pentru a îmbunătăți baza materială și pregătirea cadrelor didactice, dar și pentru a permite o mai bună promovare a unităților școlare în rândul beneficiarilor educației, conform mai nou apărutului concept de *mix de marketing educațional* (Roman, I.R., 2013). Științele juridice se apleacă asupra actului educațional din perspectiva bazei legislative care reglementează viața instituțiilor școlare. Cele mai multe studii care privesc viața școlii ca instituție provin însă din domeniul managementului organizațional. Geografia intervine în analiza sistemului de învățământ doar tangențial, din perspectiva geografiei populației și a folosirii unor indicatori cu referire la populația școlară. În paginile următoare vom cerceta locul pe care geografia îl ocupă în rândul științelor care studiază fenomenul educațional și vom veni cu o serie de clarificări ale terminologiei specifice, mai puțin cunoscute de persoanele din afara sistemului managerial al instituțiilor educaționale. De asemenea, vor fi detaliate etapele cercetării, sursele consultate și metodele folosite.

1.1. *Perspective asupra literaturii de specialitate*

Fundamentarea teoretică a prezentei cercetări a presupus contactul cu o literatură de specialitate vastă, din domenii științifice diferite, dar care a contribuit la formarea unei imagini de ansamblu, integratoare și relevante asupra a ceea ce înseamnă educația și locul pe care îl ocupă în societatea contemporană românească. Literatura studiată pentru întocmirea prezentului demers științific a vizat consultarea unor resurse bibliografice legislative (rețeaua școlară este supusă unor reguli foarte stricte, care variază foarte puțin la

nivel temporal), resurse bibliografice statistice (în această categorie sunt incluse și diferitele raportări ale instituțiilor educaționale) și, evident, literatura de specialitate din domeniul geografic și al managementului educațional.

Sistemul de învățământ a fost studiat și în timpul comunismului, dar atenția autorilor s-a concentrat pe o urmărire a firului cronologic, istoric al evoluției unităților școlare, la nivel punctual, de oraș sau de județ. Este perioada în care anuarele unităților de învățământ abundă, majoritatea concentrându-se pe evocarea figurilor profesorilor sau absolvenților, rar apărând informații structurate cu privire la numărul de elevi și localizarea sediilor acestora. În ceea ce privește rețeaua școlară, informațiile pot fi extrase doar din rapoartele anuale privind starea învățământului, dar nu există studii specializate în acest domeniu, munca de cercetare fiind una extrem de laborioasă. În perioada comunistă se conturează limitele ariei de influență educațională a instituțiilor de învățământ secundar și se deschid perspectivele unei cercetări comparative între perioada comunistă și cea contemporană pentru a putea urmări stabilitatea spațio-temporală a acestora.

Perioada care a urmat căderii regimului comunist, a însemnat o liberalizare în gândirea educativă, stimulată de contactul nemijlocit cu școlile din afara României. Implementarea programelor de formare profesională cu fonduri europene, au permis cadrelor didactice să interacționeze cu profesori și elevi din statele Uniunii Europene, iar impactul asupra actului educațional a fost imens. După anul 1989 apar studii referitoare la învățământul românesc, perspectivele fiind dintre cele mai diverse. La nivel de literatură de specialitate, lucrările care cercetează educația în România pot fi împărțite în două mari categorii: lucrări de doctorat care analizează aspecte punctuale și lucrări generale, publicate de specialiști în domeniul educației, majoritatea realizate în urma câștigării unor granturi cu fonduri nerambursabile.

Studiile doctorale se axează în principal pe fenomene din domeniul istoriei, al științelor educației sau pe o analiză economică a fenomenului educațional. Majoritatea lucrărilor studiate sunt publicate după anul 2010, și, așa cum subliniam anterior, cea mai mare parte a acestor studii au fost realizate în cadrul școlilor doctorale din domeniul științelor sociale.

Pentru asigurarea acurateței informației, au fost consultate legile educației naționale, începând cu **Legea instrucțiunii publice** din anul 1864 până la ultimele modificări legislative aduse **Legii Educației Naționale nr. 1** din anul 2011. Cea mai mare parte a acestor legi fac parte din „*Antologia legilor învățământului din România*” publicată în anul 2004, de către Institutul de Științe ale Educației. Cadrul legislativ este cel care stabilește

tipurile de unități de învățământ, modul în care este structurată rețeaua școlară, tipul de *curriculum* predat, precum și o serie de elemente interconectate, cum ar fi regimul titularizării, cu impact (in)direct asupra modului în care rețeaua școlară este reflectată în teritoriu.

1.2. Delimitări terminologice

În vederea uniformizării limbajului și înțelegerii corecte a prezentei lucrări, se impune o serie de precizări și clarificări. Termenii cel mai frecvent folosiți în cadrul demersului de cercetare au fost *cifra de școlarizare, circumscripție școlară, populație școlară, grad de cuprindere în școală, rețea școlară, școală, unitate școlară cu personalitate juridică, unitate școlară arondată*. Aceștia li se alătură o serie de termeni/concepte, care, deși comuni, necesită totuși clarificări din sfera domeniului în care sunt uzitați, clarificări care vor fi realizate unde și când se impune. Toți acești termeni constituie limbajul uzual al managerului educațional și al responsabililor din domeniul educației, puțin cunoscut publicului larg, astfel încât se poate vorbi despre un jargon la nivelul specialiștilor din școli și inspectorate.

Înțelegerea corectă a acestor termeni de specialitate este necesară atât geografului care analizează rețeaua școlară, cât și managerilor din sistemul de învățământ. Rețeaua școlară, ca element definitoriu al sistemului educațional, este mecanismul principal care asigură funcționarea acestuia prin cifra de școlarizare, numărul de unități școlare și mărimea corpului profesoral.

1.3. Metode și tehnici folosite în cercetare

Metodologia utilizată în cadrul prezentului demers de cercetare a presupus derularea unei etape de colectare a datelor și care a constat în consultarea bazelor de date existente la nivelul unităților școlare din aria de cercetare, precum și a unor rapoarte de analiză furnizate de Inspectoratul Școlar Județean Neamț, de Direcția Județeană de Statistică Neamț și de Institutul Național de Statistică. În urma studierii acestor documente școlare s-a realizat o bază de date unitară la nivelul ariei de analiză, care constituie nucleul datelor interpretate pentru realizarea lucrării.

Realizarea bazei de date cantitative a lucrării folosește, așa cum s-a menționat anterior, platforma informatică pusă la dispoziție de Ministerul Educației (SIIIÎR), rapoartele privind starea învățământului realizate anual de Inspectoratul școlar județean, baza de date TEMPO,

precum și planurile de acțiune locale și regionale. De asemenea, pentru a uniformiza datele obținute din teritoriu s-a realizat o anchetă în teren, în cadrul căreia au fost colectate același tip de date și au fost consultate aceleași documente, în vederea asigurării coerenței demersului de cercetare. Pe baza datelor cantitative au fost realizate hărți tematice pentru unitățile școlare analizate, astfel încât să fie surprinsă situația actuală a rețelei școlare din aria de influență educațională a municipiului Roman la acest moment, pornind de la: număr de unități școlare, tipul acestor unități, număr minim/mediu/maxim de elevi într-o clasă, repartitia unităților școlare pe tipuri de mediu de rezidență, aria de polarizare a unităților de învățământ liceal, distanța medie parcursă de elevi/cadre didactice între localitatea de rezidență și unitatea școlară, etc.

CAPITOLUL II

EVOLUȚIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMAȘCAN

DE LA ORIGINI PÂNĂ ÎN PREZENT

Municipiul Roman a beneficiat de o poziție privilegiată în cadrul rețelei urbane a regiunii Moldova, chiar de la momentul primei sale atestări documentare la 30 martie 1392. Este evident că vechimea urbei mușatine precede data înscrisă în documentul emis de domnitorul Roman I, iar acest fapt este dovedit de existența unei Episcopii ortodoxe în orașul de pe râul Moldova imediat după anul 1408, când este pomenită trecerea la cele veșnice a doamnei Anastasia, mama voievodului Alexandru cel Bun. Ridicarea unei biserici la statutul de Episcopie nu poate fi făcută la o distanță de doar 16 ani pe baza simplului motiv că aici era îngropat un membru al familiei domnitoare. Importanța orașului era anterioară celor două momente pomenite mai sus și este vizibil faptul că orașul avea un important rol strategic și comercial pentru domnii Moldovei. Beneficiile dezvoltării economice s-au răsfrânt și în statutul social al locuitorilor, care, spre deosebire de masa rurală din jur, avea acces la unele forme de educație, care erau totuși departe de ceea ce asociem astăzi ideii de învățământ organizat. În paginile următoare vom detalia situația învățământului romașcan de la momentul primelor informații referitoare la educație, trecând prin perioada de până la căderea comunismului și până în prezent, cu accent pe structura rețelei școlare. Un loc aparte în analiza noastră îl ocupă învățământul profesional și tehnic, întrucât în cazul acestui tip de învățământ, aria de influență educațională joacă un rol important în menținerea unității școlare de sine stătătoare, având un rol covârșitor în stabilirea cifrei de școlarizare.

2.1. Învățământul românesc până la Unirea Principatelor

Târg cu influență în rețeaua urbană de la nivelul regiunii istorice Moldova, Romanul a beneficiat de existența unei episcopii pe teritoriul său, fapt ce a contribuit din plin la dezvoltarea învățământului. Informațiile referitoare la școlile din urbea de pe Moldova din perioada atestării sale documentare prin documentul emis de cancelaria lui Roman I la 30 martie 1392, sunt disperate, neclare și trebuie extrase cu multă atenție din documentele vremii, majoritatea trebuind puse în contextul socio-istoric al acelor timpuri. Școala, ca entitate de sine stătătoare, ca formă de organizare și finalitate, trebuie filtrată prin realitățile timpului în care a funcționat. Nu putem regăsi la nivelul Evului Mediu forme de organizare instituțională similare celor din prezent, în condițiile în care nici perioada contemporană nu face dovada unei stabilități și a unui fir logic în ceea ce privește viața școlii și a sistemului de educație. Prin urmare, școala acelor timpuri era bazată pe achizițiile elementare, scris, citit și socotit, iar învățământul profesional și tehnic era bazat în totalitate pe practică și ucenicie la locul de muncă, aceste forme de organizare fiind cu totul separate și nefiind puse în legătură unele cu altele, în alt mod decât prin prisma utilizării verbului „a învăța”. Evident, primele referiri la educația din Roman sunt în strânsă legătură cu entitățile confesionale și etnice, precum și cu cele profesionale, care s-au regăsit pe teritoriul orașului sub forma breslelor. Aceste prime forme de organizare socio-profesională și educațională au fost direct influențate de viața ecleziastică a comunității, biserica fiind unul dintre factorii urbigeni de maximă importanță pentru dezvoltarea orașului Roman.

Impactul Regulamentului Organic asupra creșterii numărului de știutori de carte din zona analizată este însă extrem de limitat, orașul Roman păstrând în continuare o poziție dominantă, dacă nu chiar exclusivistă în rețeaua școlară a acelor vremi. În ciuda eforturilor orânduirii de a generaliza învățământul, educația a constituit mult timp apanajul orășenilor și al claselor (mai) răsărite financiar, care își permiteau întreținerea unui monitor sau își puteau trimite copiii la studii dincolo de granițele țării.

2.2. Reforma învățământului și primele legi naționale ale educației

Cea mai importantă modificare a legilor învățământului este adusă de *Legea instrucțiunii* din anul 1864. În perioada de 5 ani scursă de la Unirea Principatelor, orânduirea acelor timpuri și-a dat seama că societatea românească nu poate exista decât în măsura în care învățământul era unul generalizat, știutorii de carte erau numeroși, în rândul tuturor

păturilor sociale, iar meseriile se învățau după metode și tehnici moderne. Reforma educației, dacă se poate vorbi despre o reformă a unui sistem practic inexistent la modul coerent și organizat, a pus bazele învățământului românesc actual.

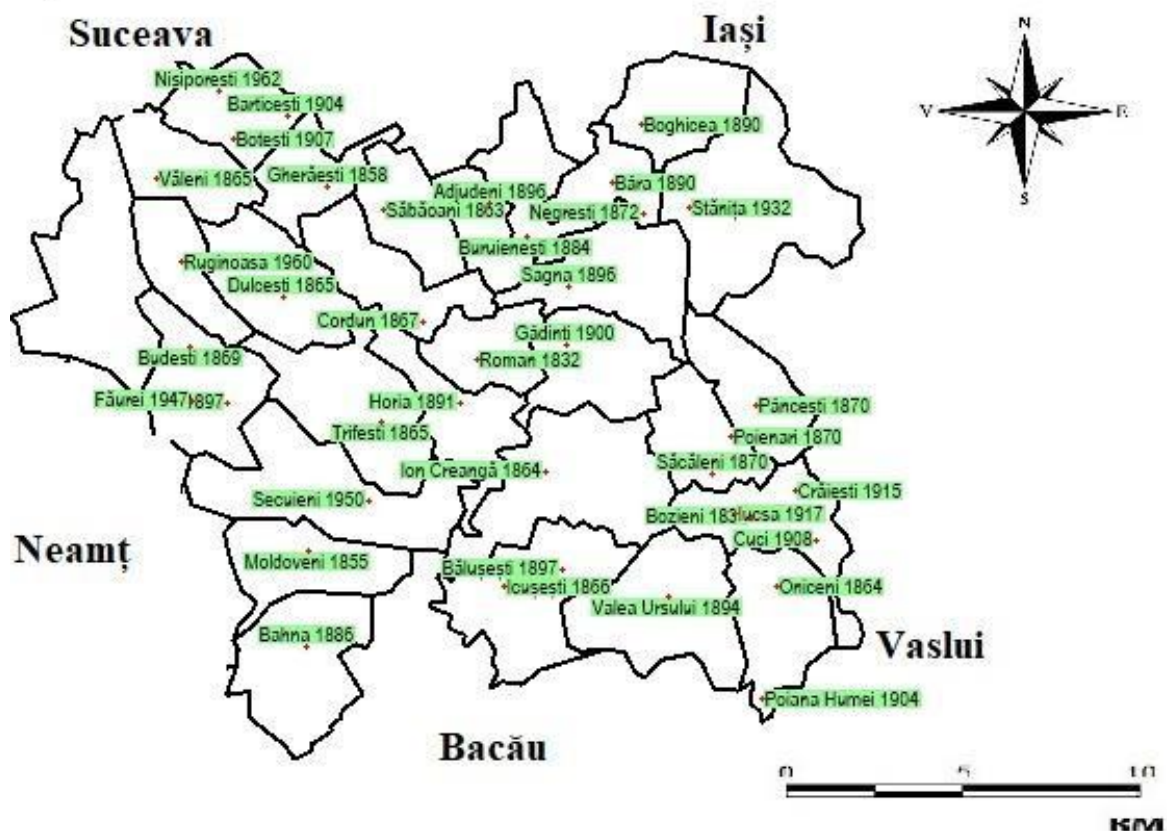


Fig. 1. Rețeaua școlară din aria de influență a orașului Roman în perioada 1832-1950

Legea învățământului secundar și superior sau legea Spiru Haret, publicată în anul 1899, constituie fără îndoială, cea mai importantă modificare adusă sistemului educațional românesc în prag de secol XX. De altfel, impactul reformelor ministrului Spiru Haret asupra sistemului de învățământ din România continuă să fie văzut ca unul providențial, chiar în perioada contemporană, nu atât prin viziune, noutate sau inovație sistemică, cât mai degrabă prin rezultatele cantitative și calitative pe care le-a adus în creșterea ratei de participare la învățământul obligatoriu și în combaterea analfabetismului. În condițiile în care apar tot mai multe puncte pe harta școlilor din fostul județ Roman, se poate vorbi despre existența unei rețele școlare reale, bine organizate la nivel de teritoriu, în sensul în care aceste unități de învățământ încep să funcționeze în spații dedicate, cu personal calificat. Legile educației naționale din perioada premergătoare instalării regimului comunist au avut ca efect generalizarea educației obligatorii în special în mediul rural.

2.3. Învățământul românesc de la Marea Unire la 23 august 1944

Legile care au reglementat domeniul educațional în perioada în care a funcționat Vechiul Regat au avut ca efect generalizarea învățământului primar, creșterea numărului de elevi care parcurgeau tot mai multe niveluri de învățământ în condițiile în care analfabetismul avea un nivel inițial destul de ridicat. Numărul de ani de școală absolviți de un număr tot mai mare de elevi a crescut pe măsură ce Regatul României se consolida ca entitate statală. Problemele cu care se confrunta sistemul de învățământ din România din anii premergători Marii Uniri nu au trecut neobservate și au fost aspru criticate de corpul profesoral al acelor timpuri.

Învățământul românesc al acelor vremuri s-a înscris în linia generală impusă prin politica decisă de la nivelul capitalei. Învățământul românesc al perioadei Vechiului Regat, dar și al României Mari se suprapune peste actuala arie de influență educațională a municipiului Roman, întrucât se suprapunea teritoriului fostului județ Roman.

Marea Unire nu a determinat schimbări majore ale rețelei școlare din fostul județ Roman. Vechiul Regat doar a consolidat rețeaua școlară pe care deja o conturase în perioada scursă de la unirea Principatelor și a pus accentul pe școlarizarea unui număr cât mai mare de elevi, prin introducerea învățământului obligatoriu de 7 ani. Orașul Roman, reședință de județ, beneficia de o mai mare varietate a ofertei educaționale, pe fondul unei populații școlare mai numeroase, dar și a unor familii cu venituri mai mari care își permiteau să susțină financiar copiii în nivelele superioare de școlarizare.

În preajma Primului Război Mondial încep să fie organizate școli tehnice, școli de arte și meserii, școli profesionale. Astfel, la nivelul municipiului Roman, în perioada anterioară instalării regimului comunist, cele mai importante modificări s-au produs la nivelul învățământului profesional și tehnic, motiv pentru care acest tip de învățământ va fi tratat într-un subcapitol separat.

2.4. *Rețeaua școlară din municipiul Roman după instalarea regimului comunist*

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și instaurarea noului regim a fost o perioadă marcată de o schimbare radicală de viziune asupra ceea ce înseamnă educația și finalitățile acesteia. În perioada cuprinsă între 1945 și 1989, pe fondul unei creșteri demografice fără precedent a României, sunt înființate școli în majoritatea satelor din județul Neamț, și implicit în aria de influență educațională a municipiului Roman. Organizarea administrativ-teritorială a României a suferit modificări majore în perioada comunistă,

modificări menținute și în perioada contemporană, dar vechile mentalități și percepția oamenilor asupra spațiului, în care orașul Roman ocupa o poziție centrală, au făcut ca la nivel mental, limitele teritoriale ale fostului județ Roman să persiste până în prezent și să aibă repercusiuni asupra rețelei școlare prin menținerea unei arii de influență educațională dincolo de actualele granițe ale județului Neamț.

Rețeaua școlară a municipiului Roman în perioada comunistă a consemnat existența creșelor și grădinițelor cu personalitate juridică. Aceste forme de organizare ale învățământului preșcolar au constituit o necesitate pentru a asigura supravegherea copiilor în timpul în care părinții lucrau în fabricile din oraș.

În prezent mai sunt menținute 3 grădinițe cu personalitate juridică în comunele Cordun, Gherăești și Săbăoani, toate trei, grădinițe private, asemeni celor din municipiul Roman. Atenția prezentului demers științific nu se oprește asupra acestor instituții de învățământ, întrucât ele nu au impact asupra ariei de influență educațională a municipiului Roman, bazinul lor de recepție fiind reprezentat de circumscripțiile școlare, ale căror limite sunt trasate de către forul decident, în speță, Inspectoratul Școlar Județean Neamț.

2.5. Învățământul profesional și tehnic din zona municipiului Roman

Un loc aparte în evoluția istorică a educației din municipiul Roman, îl ocupă învățământul profesional și tehnic. Analiza separată a acestei secțiuni a învățământului romășcan se impune, deoarece liceele și școlile profesionale din oraș sunt cele care conturează aria de influență educațională a municipiului Roman. În funcție de atractivitatea ofertei educaționale a acestor instituții, putem trasa limitele teritoriale asupra cărora își manifestă influența urbea mușatină.

În perioada 1995-2011, ÎPT cunoaște o fluctuație fără precedent, cu un efect negativ asupra rețelei școlare și, mai mult, asupra calității actului educațional. În această perioadă, numeroase școli gimnaziale au fost ridicate la rangul de școli de arte și meserii, școlarizând elevi până la clasa a X-a, majoritatea în cadrul școlilor pentru ucenici, ceea ce a permis elevilor lipsiți de mijloace materiale să obțină totuși o calificare. Anul 2009 înseamnă apariția Hotărârii de Guvern nr. 77, prin care școlile de arte și meserii (SAM-urile, cum erau ele cunoscute în limbajul comun) erau desființate, unele fiind readuse la statutul de școli gimnaziale, altele fiind ridicate la statutul neverosimil de licee tehnologice. Dintre fostele școli de arte și meserii din aria de influență educațională a municipiului Roman, reconvertite vremelnic în licee, doar Liceul Tehnologic Nisiporești își mai păstrează în anul școlar 2022-

2023, denumirea, restul unităților revenind la statutul de școli profesionale, așa cum se întâmplă cu Școala Profesională Adjudeeni, Comuna Tămășeni și Școala Profesională, Comuna Valea Ursului.

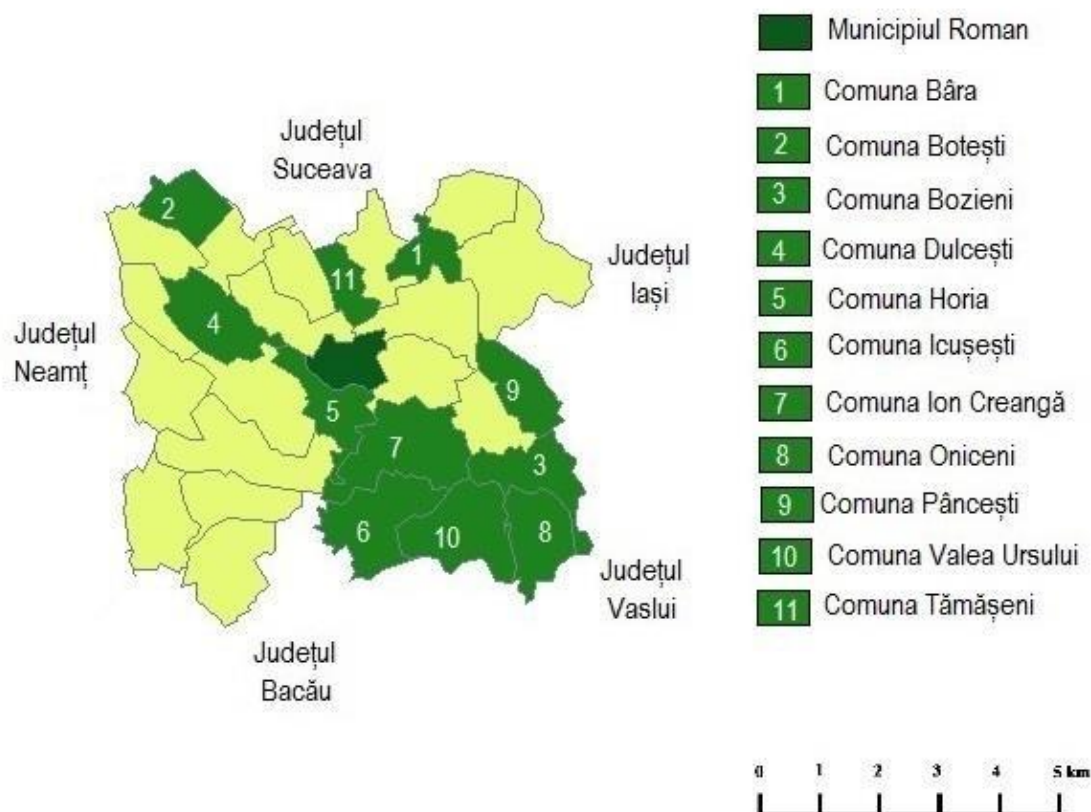


Fig. 2. Școlile de arte și meserii în perioada 2003-2010

Oraș tipic de provincie, municipiul Roman a dovedit că poate fi un pol de atracție pentru aria sa de influență urbană din punct de vedere al serviciilor educaționale. La delimitarea ariei sale de influență educațională a contribuit din plin persistența istorică în mentalul locuitorilor a fostului județ Roman. În acest mod poate fi explicată extinderea limitelor teritoriale dincolo de granițele actuale ale județului Neamț.

CAPITOLUL III

ANALIZA EVOLUȚIEI CIFREI DE ȘCOLARIZARE A ȘCOLILOR DIN ARIA DE INFLUENȚĂ EDUCAȚIONALĂ A MUNICIPIULUI ROMAN ÎN PERIOADA POST-COMUNISTĂ ÎN CONTEXT SOCIO-DEMOGRAFIC

Populația școlară este strâns legată de rețeaua școlară, nu pot exista una fără cealaltă, evoluția demografică reflectându-se în cifra de școlarizare și implicit în numărul de unități școlare. La rândul ei, populația școlară este legată de natalitate și migrație. Migrația internă a elevilor prin transfer dintr-o unitate școlară în alta la nivelul județului, aparent, nu produce modificări în cifra de școlarizare: aceiași elevi rămân în județ, ei schimbând doar școala în care sunt înrolați. În cazul migrației elevilor la nivel național sau internațional, mișcarea elevilor, așa cum este consemnat acest fenomen în statistica școlară, are un impact major asupra cifrei de școlarizare. În cazul migrației în interiorul județului niciun elev nu se pierde din totalul cifrei de școlarizare raportat la totalul elevilor din acel județ, dar școlile situate în interiorul izocronei de 15' sunt afectate direct de migrația internă a elevilor, ajungându-se la situații paradoxale: clase supradimensionate în mediul urban, unde în medie sunt înregistrați peste 30 de elevi într-o clasă, în timp ce în mediul rural, clasele funcționează cu numărul minimum permis de lege, de 12 elevi, sau în regim de predare simultan, ceea ce afectează calitatea procesului instructiv-educativ. În paginile următoare ne propunem să analizăm evoluția cifrei de școlarizare din unitățile școlare din aria de influență educațională a municipiului Roman în perioada post-comunistă.

3.1. Demografia școlară și evoluția numerică a unităților școlare

Viața unei comunități școlare poate fi analizată aplicând în mod similar toți indicatorii demografici utilizați pentru a caracteriza orice populație. În acest fel, *demografia școlară* apare ca un termen folosit pentru a reflecta evoluția vieții unei instituții de învățământ din punct de vedere al cifrei de școlarizare. Demografia școlară, pornind de la accepțiunea termenului „școală” cu aplicare strict asupra învățământului preuniversitar, analizează cifra de școlarizare, noțiune care, așa cum am subliniat anterior, se referă la numărul de elevi pe care îi poate școlariza o instituție de învățământ. Este evident că domeniul în care poate fi utilizat acest termen este extrem de restrictiv, limitându-se la sistemului educațional, iar în interiorul acestui domeniu, doar la educația copiilor și a elevilor. Totuși, având în vedere că

și adulții sunt înmatriculați în diverse forme de învățământ, acest termen poate fi extins asupra întregului sistem de învățământ. Trebuie însă precizat că educația copiilor și educația adulților nu se supun aceleiași paradigme sistemice, finalitățile fiind diferite. Ceea ce interesează fiecare entitate educațională în parte este evoluția numărului de elevi școlarizați și care sunt „valorile” cifrei de școlarizare care trebuie atinse pentru ca aceste instituții să funcționeze în parametri optimi. Iar indicatorul care reflectă cel mai bine această evoluție demografică a unei școli este bilanțul total.

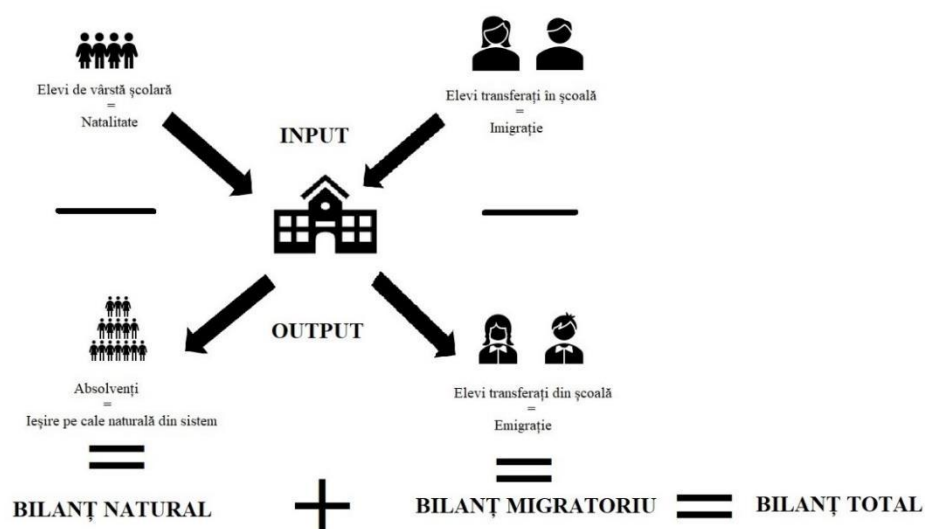


Fig. 3. Mișcarea elevilor dintr-o unitate școlară pe parcursul unui an

Bilanțul total al unei unități școlare, reprezentat de numărul de elevi rămași la finalul anului școlar, este rezultatul „armonizării” mișcării naturale (bilanțul natural) cu mișcarea migratorie a populației școlare (bilanțul migratoriu). La nivelul oricărei unități școlare, *input*-urile sunt reprezentate de natalitate și de elevii transferați în unitate (imigranți), iar *output*-urile sunt reprezentate de elevii care termină un ciclu de învățământ, părăsind unitatea spre o instituție de învățământ superioară, precum și de elevii care părăsesc unitatea școlară prin transfer într-o unitate de învățământ de același nivel (emigranți). În bilanțul total, cel care determină finanțarea unei instituții de învățământ, fiecare elev contează pentru că bugetul fiecărei școli este determinat de numărul de elevi raportat la începutul anului școlar. Din punct de vedere financiar, nu este cea mai eficientă alegere, pentru că anul școlar nu corespunde anului financiar: primul începe la 1 septembrie, iar cel de-al doilea începe la 1 ianuarie. În această situație, din cauza decalajului între cele două sisteme care asigură funcționarea învățământului, către sfârșitul anului financiar (uneori chiar mai devreme în cazul școlilor cu un număr mic de elevi) se produce o epuizare a bugetului, fapt care împiedică buna funcționare a acestor școli.

3.2. Analiza cifrei de școlarizare din școlile din mediul rural

Cifra de școlarizare cuprinde totalul locurilor aprobate pentru fiecare unitate școlară la începutul anului școlar. Acest indicator este important în analiza demografiei școlare care vizează fiecare instituție de învățământ în parte întrucât, pe parcursul unui an școlar aceasta suferă modificări în funcție de transferul elevilor și de evoluția școlară a acestora (neprezentare, repetenție, etc.). Primele forme de școlarizare asupra cărora trebuie să se oprească atenția cercetătorului sunt învățământul ante-preșcolar și învățământului preșcolar. Până la adoptarea legii învățământului nr. 1 din 2011, învățământul obligatoriu începea în clasele primare, adică cu clasa I. Introducerea clasei 0, numită ulterior clasa pregătitoare, a coborât vârsta de la care învățământul devenea obligatoriu de la 7 ani la 6 ani. Pendularea acestei clase între grădiniță și școlile primare a produs o suprapunere a nivelurilor de învățământ în primii ani, în sensul că, deși cadrul didactic care pregătea elevii avea funcția de educatoare, elevii nu mai erau numiți preșcolari, ci elevi de școală primară.

Scăderea numărului de preșcolari înscriși în grădinițe este urmată de scăderea elevilor înscriși în școlile gimnaziale. Doar două dintre cele 29 de UAT-uri analizate înregistrează o creștere a numărului de elevi înscriși în școlile gimnaziale: municipiul Roman (1,36%) și comuna Pâncești (1,32%). În cazul municipiului Roman, creșterea populației școlare din școlile gimnaziale se explică prin aportul de elevi din UAT-urile limitrofe și prin menținerea statutului de elev al unor copii care locuiesc faptic în aceste comune în urma schimbării domiciliului familiei. Părinții preferă să nu își schimbe domiciliul din buletin pentru a beneficia în continuare de existența circumscripțiilor școlare și pentru a-și putea înscrie în continuare copiii la școlile dorite din oraș. Prin urmare, există o marjă de eroare în identificarea corectă a numărului de elevi din municipiul Roman, cu domiciliul stabil în acest oraș. Comuna Pâncești corelează creșterea numărului de preșcolari cu numărul de elevi înscriși la nivel gimnazial. Cea mai mare scădere a numărului de elevi înscriși în școlile gimnaziale o înregistrează comuna Dulcești, de 42,02%. Cauzele scăderii numărului de elevi din această comună sunt multiple: desprinderea comunei Ruginoasa în anul 2003, scăderea natalității, introducerea regimului de predare simultan la clasele primare, preferința părinților pentru programul prelungit la clasele primare, facilitate pe care Școala Gimnazială, Comuna Dulcești nu o oferă. Așa cum am precizat anterior, în această analiză s-a luat în considerare cifra de școlarizare raportată la nivelul cel mai înalt de școlarizare, cel gimnazial, deoarece au dispărut școlile primare cu personalitate juridică din cadrul comunelor, ele devenind structuri arundate școlilor gimnaziale.

3.3. Evoluția cifrei de școlarizare din unitățile de învățământ secundar

Absolvenții învățământului gimnazial sau *output*-urile acestui nivel de învățământ se regăsesc în învățământul secundar, licee, respectiv școli profesionale, sub formă de *input*. Situația ideală este atunci când între *output*-urile din gimnaziu și *input*-urile din licee și școlile profesionale se pune semnul egal. Realitatea arată că numeroși elevi, absolvenți de gimnaziu, nu continuă studiile, în niciuna dintre formele de învățământ superior. Cauzele care îi determină pe acești elevi să nu continue studiile sunt numeroase, dar cel mai adesea, sunt cauze economice (în ciuda beneficiilor financiare pe care le primesc, sub formă de bursă și a decontului navetei) și sociale (lipsa de interes a părinților pentru continuarea studiilor – de multe ori fie părinții sunt plecați, fie pur și simplu nu înțeleg care este utilitatea continuării studiilor). Ceea ce trebuie reținut este că, pe măsură ce nivelul de școlarizare crește, nivelul *input*-urilor scade.

Cifra de școlarizare este influențată direct de natalitate și migrație. În perioada anterioară căderii comunismului în anul 1989, doar migrația internă avea impact asupra cifrei de școlarizare. În prezent, migrația internațională joacă un rol din ce în ce mai important în fluctuația numărului de elevi înmatriculați într-o unitate școlară, fapt dovedit de locul nașterii elevilor: înainte de 1990, doar accidental apărea un elev născut în afara României. Astăzi, aproape că nu există clasă în care să nu fie înmatriculat unul sau mai mulți elevi români născuți în străinătate. Acest fenomen a determinat adaptarea sistemelor informatice de evidență a elevilor prin introducerea opțiunii „născut/ă în străinătate”, fapt ce determină apariția unor anomalii în documentele eliberate, care la o primă vedere par a fi fără logică sau greșite: locul nașterii – STRĂINĂTATE, județul ST. Modul în care s-a modificat structura elevilor în funcție de locul nașterii va fi abordat într-un capitol separat. Migrația internă, mai exact, navetismul a fost un fenomen care s-a păstrat în perioada actuală, limitele ariei de influență educațională a municipiului Roman fiind puternic influențate de limitele bazinului de recepție al forței de muncă.

CAPITOLUL IV

REȚEAUA ȘCOLARĂ ÎN PERIOADA POST-COMUNISTĂ

Învățământul profesional și tehnic a avut întotdeauna un rol important în sistemul educațional românesc încă din timpul primelor legi moderne ale educației realizate de Spiru Haret. Orice societate are nevoie de specialiști care să pună în practică ceea ce gândesc marii inventatori și cărmuitori care diriguiesc o țară. Acești specialiști sunt produsul învățământului profesional și tehnic, învățământ care în perioada post-comunistă a avut un parcurs cel puțin sinuos. Prezentul demers științific urmărește să identifice momentele cheie în istoria post-comunistă a acestui tip de învățământ și modul în care școlile profesionale și cele tehnice sunt reflectate în rețeaua școlară din comunele învecinate cu municipiul Roman, precum și aria de influență educațională pe care fiecare dintre aceste unități școlare o creează. Atenția cercetătorului se calează în mod deosebit asupra învățământului profesional și tehnic, întrucât varietatea ofertei de școlarizare a unităților de învățământ din municipiul Roman, dar și din localitățile din împrejurimi face ca aceste școli să intre într-o competiție directă pentru elevi, fiecare dintre ele având propriul bazin de recepție al acestora.

4.1. Circumscripție școlară vs. arie de influență educațională

Revoluția din anul 1989 nu a însemnat doar o schimbare de regim politic, ci și o schimbare în comportamentul demografic al poporului român. Această schimbare a fost vizibilă și în fluctuația populației școlare. Consecința directă a acestei schimbări a fost o contracție a rețelei școlare, observabilă în reducerea numărului de elevi și de unități școlare. Municipiul Roman și aria din jurul lui a suferit transformări profunde, unitățile școlare secundare (licee și școli profesionale) intrând în concurență directă pentru atragerea unui număr cât mai mare de elevi, în condițiile în care unitățile administrativ-teritoriale din jurul lui emit fluxuri de elevi din ce în ce mai scăzute către centrul polarizator pe care acest oraș îl reprezintă. În învățământul preșcolar și primar există elevi cu domiciliul în alte unități administrativ teritoriale decât municipiul Roman, dar ponderea acestora în totalul elevilor din școlile gimnaziale este redus. În cazul elevilor cuprinși în nivelul liceal și profesional, decizia de a urma studiile în acest oraș este influențată de lipsa unor unități de învățământ de nivel superior în localitățile de origine sau de aspirațiile către o anumită specializare și percepția că nivelul educațional în municipiul Roman este mai bun.

Factorii care determină conturarea unui bazin de recepție al elevilor diferă în mediul rural față de cel urban, dar și în mediul urban apar diferențe între școlile gimnaziale și licee. Chiar în cadrul aceleiași unități școlare din mediul urban, care școlarizează elevi de nivel preșcolar, primar, gimnazial, liceal și profesional, apar diferențe datorită faptului că circumscripțiile școlare sunt decise de autoritățile locale și inspectoratele școlare, în timp ce liceul și școala profesională au un bazin de recepție care depășește limitele administrativ-teritoriale ale orașului. De aceea, la nivelul teritoriului se observă numeroase diferențe între mediul urban și cel rural, influența decidenților politici (în sensul de politici educaționale), fiind nesemnificativă în cazul unităților de învățământ preuniversitar secundar inferior și superior.

4.2. *Aria de influență educațională a municipiului Roman*

În scopul explicării mecanismelor care influențează conturarea ariei de influență educațională s-a realizat un studiu de caz la nivelul unui liceu din municipiul Roman. Pentru a facilita înțelegerea modului în care absolvenții de gimnaziu aleg să continue studiile într-o unitate de învățământ, s-au aplicat un număr de 48 de chestionare, elevilor a două clase, una de nivel liceal și una de nivel profesional, cu dublă specializare (construcții și mecanică), admiși în clasa a IX-a, an școlar 2022-2023 la Colegiul Tehnic „Miron Costin” Roman. Cele două clase care au făcut parte din grupul țintă sunt relevante pentru unitatea de învățământ în cauză, ele reprezentând cele două profiluri din oferta educațională, Servicii, specializarea Tehnician în turism, respectiv Construcții, instalații și lucrări publice/Mecanic.

Aria de influență educațională a municipiului Roman este direct influențată de oferta educațională a unităților de învățământ secundar din oraș. Așa cum afirmam anterior, nu se poate vorbi cu adevărat despre o arie pe care municipiul Roman o polarizează din punct de vedere educațional decât în cazul instituțiilor de învățământ liceal și profesional. În perioada post-comunistă, sistemul de învățământ din urbea mușatină a păstrat, în general, aceeași structură. La începutul anilor '90 existau 5 creșe din care una avea program săptămânal, 9 școli gimnaziale, un liceu teoretic și 5 licee tehnologice, cu școlile de maiștri subordonate, fiecare arondat unei unități de producție pentru care pregăteau specialiști.

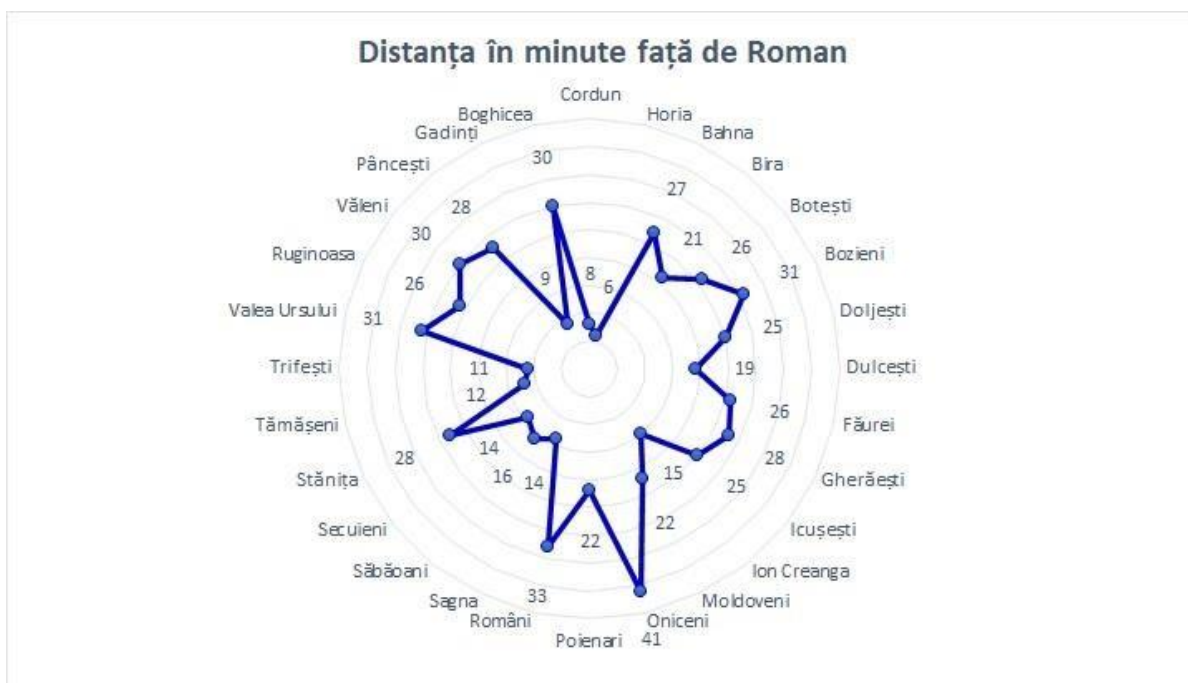


Fig. 4. Distanța temporală față de municipiul Roman

Aria de proveniență a elevilor din învățământul secundar coincide cu aria de proveniență a muncitorilor din uzinele orașului, fapt explicabil prin suprapunerea dintre forța de muncă și populația fertilă: părinții lucrau în fabrici și își pregăteau copiii pentru a-i urma în câmpul muncii. Limitele ariei de polarizare a forței de muncă din municipiu și implicit a populației școlare se întind până la o distanță de 35 de kilometri față de municipiu. Exprimat în distanță-timp, limitele se încadrează în izocrona de 30'- 40'. În cazul ariei de influență educațională a municipiului Roman, teoria locului central se poate aplica, în sensul că orașul ocupă o poziție centrală, iar pe măsură ce crește distanța fizică, limitele ariei se extind sub forma unor linii curbe, care au în punctul central municipiul Roman.

Aria de influență educațională a municipiului Roman se suprapune ariei de influență economică și în special ariei de influență comercială. Urbea mușatină continuă să polarizeze teritorii care în perioada de până la reorganizarea administrativ-teritorială din anii '50, erau parte componentă a județului omonim: astfel întâlnim elevi cu domiciliul în comunele Butea, Dagâța, Mircești, Oțeleni, actualmente în județul Iași; elevi din comuna Băcești, în prezent în județul Vaslui, sau din comuna Filipești, județul Bacău, în special din satele Filipești, Galbeni, Hârlești și Onișcani, care sunt situate între Filipești, satul de reședință și Roman. Inerția temporală a acestei arii de polarizare poate fi explicată prin accesul mai facil către Roman față de centrele urbane din județele vecine și prin poziția pe care orașul o ocupă în ierarhia urbană a regiunii Nord-Est.

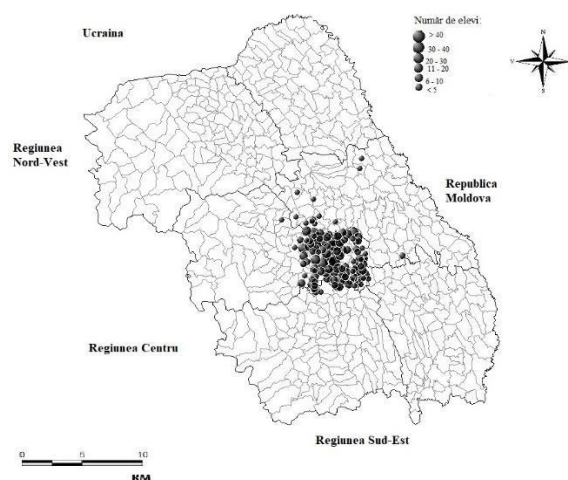


Fig. 5.. Domiciliul elevilor din învățământul secundar din Municipiul Roman

Fiecare unitate școlară din învățământul secundar are propria sa arie de influență educațională „*influențată*” de o lungă tradiție istorică. Percepția pe care viitorii elevi și părinții acestora o au asupra unei unități de învățământ sau a alteia, permite delimitarea propriei arii de influență educațională pentru fiecare dintre cele patru unități școlare din domeniul tehnologic care oferă locuri în învățământul liceal și profesional din Roman. Fiecare dintre aceste patru arii de influență educațională, ocupă un teritoriu restrâns, inclus în limitele teritoriale ale ariei mai mari a municipiului Roman. Uneori, aceste teritorii se suprapun, dar cel mai adesea este vorba despre arii de influență educațională bine delimitate.

4.3. Structura rețelei școlare din Roman și împrejurimi

Rețeaua școlară este formată din totalitatea unităților de învățământ organizate la nivel de unitate administrativ-teritorială (conform LEN nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare), indiferent de sursa de finanțare și de tipul de acreditare. Rețeaua școlară este rezultatul unui proces complex de consultare între autoritățile publice (locale, județene și naționale) și unitățile de învățământ, proces care se realizează anual și are valabilitate doar pentru anul școlar următor. Legea educației naționale adoptată în anul 2011 a introdus în ecuație un nou actor: agentul economic. Rolul acestuia din urmă este mai vizibil la nivelul liceelor tehnologice și al școlilor profesionale, inițial având un rol mai mult teoretic, apoi intrând în consiliul de administrație al instituțiilor respective, dobândind astfel un rol decizional și executiv la nivelul unităților de învățământ, iar pe parcurs s-a ajuns să fie implicat inclusiv în procesul de selecție al *curriculumului* în dezvoltare locală (CDL). Dacă

La nivelul oraşului Roman apar, de asemenea, mutaţii importante determinate de contracţia reţelei şcolare. Primele unităţi afectate de reducerea populaţiei şcolare sunt creşele (în prezent în municipiu nu funcţionează nicio creşă), apoi grădiniţele care au fost desfiinţate ca entităţi de sine stătătoare, majoritatea intrând în structura unor şcoli gimnaziale sau a unor colegii, din dorinţa de a creşte numărul elevilor, astfel încât să contribuie la finanţarea unităţilor şcolare în urma introducerii costului standard per elev.

4.4. Circumscripţiile şcolare a unităţilor de învăţământ gimnaziale din aria de influenţă educaţională a municipiului Roman

Circumscripţiile şcolare, aşa cum sunt ele definite din punct de vedere juridic, sunt rezultatul negocierilor dintre comunitatea locală şi inspectoratele şcolare, instituţii abilitate de lege să delimiteze ariile asupra cărora îşi manifestă influenţa educaţională fiecare unitate de învăţământ. Limitele acestei arii de influenţă educaţională sunt stabilite în mod discreţionar de către inspectoratele şcolare, care anual publică o listă cu străzile arondate fiecărei unităţi şcolare. Prin urmare, aria de influenţă educaţională a şcolilor generale se dovedeşte a fi extrem de stabilă în timp, fiind limitată la perimetrul centrului urban sau rural în care se găseşte unitatea şcolară respectivă. În cazul învăţământului secundar, limitele ariei de influenţă educaţională depăşesc perimetrul oraşului, fiind extrem de volatile în timp şi spaţiu, unităţile şcolare liceale şi profesionale, intrând în concurenţă directă pentru atragerea de elevi, indiferent de zona de provenienţă a acestora.

Oferta de şcolarizare strict specializată din perioada comunistă nu a avut un impact major asupra apariţiei unor diferenţe semnificative în aria de influenţă educaţională a unităţilor de învăţământ secundar din municipiul Roman, faţă de situaţia actuală. În linii generale, fiecare unitate şi-a păstrat propriul bazin de „colectare” a elevilor şi după anul 1990. Elementul major care va influenţa însă în mod decisiv în anii următori reţeaua şcolară din zonă este declinul demografic determinat de natalitatea scăzută, migraţia puternică şi un flux de remigraţie cu valori modeste. Este evident că în acest context demografic, reţeaua şcolară se va contracta puternic, iar şcolile care vor rezista acestui proces, vor trebui să se adapteze noilor realităţi.

CAPITOLUL V

IMPACTUL MIGRAȚIEI ASUPRA DEMOGRAFIEI ȘCOLARE.

UN STUDIU DE CAZ

După căderea regimului comunist, România a trecut prin tranziția demografică specifică țărilor din vestul Europei cu aceleași efecte negative pe mai multe planuri: de la scăderea demografică, la reducerea forței de muncă, totul s-a schimbat, inclusiv mentalitatea societății românești. Într-o perioadă de 30 ani, mai mult de patru milioane de români au părăsit țara, definitiv sau temporar, pentru a lucra în străinătate, iar numeroase familii s-au destrămat din cauza distanței și a insecurității psihologice pe care au resimțit-o membrii familiei. Situația copiilor rămași acasă a fost și mai precară decât a adulților: adesea singuri, uneori lăsați în grija bunicilor sau a altor membri ai familiei extinse, acești copii s-au regăsit în numeroase situații de insecuritate fizică și psihică, cu repercusiuni grave asupra rezultatelor școlare a acestora și mai grav, i-a adus în poziția de victime ale unor infracțiuni sau de autori ale unor infracțiuni. În paginile următoare, vom realiza o abordare geografică a elevilor din unul dintre liceele tehnologice din municipiul Roman, care au părinții plecați în străinătate. Situația acestor elevi poate fi multiplicată la nivelul municipiului, chiar și la nivel național, Romanul fiind unul dintre orașele regiunii de dezvoltare Nord-Est printre cel mai puternic afectate de migrațiune după căderea comunismului.

5.1. O geografie a singurătății. Contextul teritorial, economic și social

După căderea regimului comunist, contextul social și demografic al României s-a schimbat radical. Frontierele României s-au deschis și pentru prima dată după câteva decenii, libertatea (aici fiind inclusă și libertatea de mișcare) nu mai era o himeră la care visau toți locuitorii. Această libertate a fost pentru anumiți români salvarea din fața declinului economic, instabilitatea legislativă și politică sau în fața creșterii șomajului, probleme care vor situa populația într-o situație socio-economică foarte dificilă. La acea vreme, libertatea de mișcare și nicio perspectivă de a găsi un loc de muncă în orașele care se confruntau cu o dezindustrializare haotică au determinat milioane de oameni să treacă bariera lingvistică și

incertitudinile sociale din țările lor adoptive și să caute de lucru în statele din Europa de Vest. Migrația a fost pentru unii români libertate și o șansă pentru o viață mai bună. După instalarea democrației, românul a devenit și el (din nou) un *Homo migrans* (Bade, 2003), atribut care i-a fost aproape interzis în timpul regimului comunist.

. Astăzi, la 34 de ani de la căderea regimului comunist, aproape că nu mai există clasă în care să nu se înregistreze un elev născut în străinătate, iar ponderea elevilor cu unul sau ambii părinți plecați la muncă, în special în spațiul Uniunii Europene, a crescut foarte mult. Migrația a avut astfel un impact direct asupra cifrei de școlarizare, acești copii născuți în străinătate au determinat scăderea valorilor natalității în România și, implicit, scăderea numărului de elevi înmatriculați în unitățile școlare de pe teritoriul țării.

Pe baza acestor observații, cercetătorul propune o abordare inversă, de la general la specific, pentru a valida sau invalida aceste teorii general recunoscute de literatura de specialitate. Ipoteza de plecare a cercetătorilor a fost că o serie dintre aceste generalități se regăsesc la scară mică în cazul oricărei școli dintr-un oraș de dimensiuni medii din România.

5.2. De ce noi? Dincolo de metode și metodologie

Colegiul tehnic ales pentru a realiza acest demers oferă pregătire la nivel de liceu și școală profesională în domeniul turismului, comerțului, mecanică și construcții civile. Potrivit datelor furnizate de Inspectoratul Școlar al Județului Neamț, Colegiul Tehnic „Miron Costin” din Roman este prima alegere pentru studii medii continue în rândul elevilor aflați în zona de influență educațională a orașului Roman: 12,34% dintre elevi au ales această unitate școlară, în timp ce celelalte unități școlare din învățământul secundar din municipiul Roman, nu au atins cota de 10 % între opțiunile elevilor. Un alt argument pentru care s-a ales această școală este predominanța elevilor cu domiciliul în mediul rural din jurul municipiului (adică 82,39% din populația școlară a acestei unități). Prin urmare, rezultatele sunt relevante pentru un teritoriu extins, ținând cont că majoritatea elevilor școlarizați în unitățile de învățământ liceal și profesional din municipiul Roman trăiește în mediul rural.

Studiul a fost realizat în cursul lunii ianuarie 2023, pe un eșantion format din 150 de elevi ai Colegiului Tehnic „Miron Costin” Roman, care au părinți care lucrează în străinătate. Pentru colectarea acestor date, autoarea a realizat un chestionar care a fost aplicat la nivel de unitate de către consilierul școlar, care a centralizat informațiile furnizate de elevi. Cercetătoarea nu a intrat în contact cu studenții sau cu datele lor personale pentru a asigura confidențialitatea și pentru a nu influența rezultatele. Aceste chestionare au fost anonime și

individuale, tocmai pentru a nu pune elevii într-o situație delicată și pentru a obține răspunsuri sincere. Un total de 81 de studenți au răspuns la chestionar, mai exact 53,64% din grupul țintă. Școala a furnizat rezultatele prin anonimizarea numelor elevilor, precum și alte informații care nu au făcut obiectul chestionarului. De asemenea, școala ne-a oferit date despre locul de naștere al elevilor și locul de reședință al acestora.

În ceea ce privește unitățile spațiale de referință utilizate în text, autorii se referă întotdeauna la satele de reședință ale comunelor, care sunt alcătuite din una sau mai multe localități. Aceste unități administrativ-teritoriale sunt cele situate în zona de influență educațională a municipiului Roman. Este vorba de 29 de comune situate în vecinătatea acestui oraș în limita izocroniei de 40 de minute cu autoturismul. Toate aceste comune formează bazinul de recepție al elevilor care alcătuiesc populația școlară a Colegiului Tehnic „Miron Costin” Roman, punctul de interes al acestui studiu tratat în cadrul acestui capitol.

5.3. Quo vadis, mamă? Quo vadis, tată?

Rezultatele acestui sondaj sunt interesante din punct de vedere geo-demografic, dar, mai presus de toate, ele evidențiază o situație particulară care poate fi multiplicată la toate unitățile școlare din învățământul secundar superior din municipiul Roman și, de aici, la nivelul județului Neamț. Regiunea de Nord-Est a României este cunoscută la nivel european ca una dintre cele mai sărace din punct de vedere economic și una dintre regiunile majore care furnizează forță de muncă pentru profesii prost plătite din economiile occidentale. De multe ori, drumul ales de părinți este și drumul pe care merg copiii lor, pentru că este singurul drum pe care îl cunosc. Deși părinții își doresc pentru copiii lor un alt parcurs educațional și profesional, ei sfârșesc prin a le călca pe urme, ceea ce înseamnă dezrădăcinare și migrație. Cu atât mai dificilă este situația copiilor născuți în străinătate, care au urmat studii în statele respective, s-au învățat cu un anumit mod de gândire, cu o altă limbă și o altă civilizație și apoi au trebuit să se reintegreze într-o țară pe care unii nu o cunoșteau deloc.

În urma realizării studiului, s-a evidențiat un alt fenomen: vârsta copilului la momentul plecării fiecărui părinte. Mamele sunt mai tradiționaliste și stau acasă pentru a educa și îngriji copiii până la vârsta la care consideră că aceștia se pot descurca singuri. Analizând diagrama de mai jos, observăm că există o diferență între mame și tați și vârstele copiilor, la momentul plecării părinților. Majoritatea mamelor pleacă după ce copiii au împlinit vârsta de 15 ani, perioadă care coincide cu vârsta la care copiii sunt admiși în liceu și sunt considerați independenți, în timp ce tații prezintă dispersie mai mare a momentului

la care pleacă, vârsta copilului având puțină relevanță pentru plecarea acestora, din moment ce mamele rămân acasă să aibă grijă de ei.

Problema migrației părinților și a integrării elevilor în școlile românești a fost studiată în numeroase lucrări de specialitate, în special în domeniul psihologiei educației. Fluxurile de migrație au fost, de asemenea, studiate la cele mai diverse scări de către geografi, economiști, psihologi și sociologi. Mișcarea populației este unul dintre subiectele importante ale societății românești post-comuniste. Pandemia de Covid-19 pare să fi inversat puțin direcția fluxurilor în sensul că, în cursul anului 2020, mai mulți români s-au întors acasă. Realitatea a arătat că, odată ce restricțiile de călătorie din motive medicale au fost eliminat emigrația către țările vest-europene s-a reluat. Studiul nostru a identificat câteva trăsături specifice ale migrației românești: vorbim despre una dintre cele mai mari migrații voluntare din Europa în timp de pace; comunitățile romano-catolice nu sunt mai predispuse decât cele ortodoxe să genereze fluxuri migratoare – idee care decurge din faptul că majoritatea românilor au plecat în țările catolice; românii preferă țările care vorbesc o limbă de origine latină (27,16% dintre respondenți au indicat ca țară de adopție o țară în care limba oficială este spaniolă, franceză sau italiană); rata abandonului școlar este mai mare în mediul rural (adică 85,08% dintre elevii acestei școli trăiesc în mediul rural); persoanele fără un nivel ridicat de studii reprezintă majoritatea românilor plecați din țară (71,61% dintre părinți au absolvit școala generală sau școala profesională).

Dincolo de aceste cifre seci, rămâne problema copiilor ai căror părinți au plecat la muncă în alte țări europene. Din aceste plecări s-a născut o adevărată geografie a singurătății: copiii rămân singuri acasă, fără să aibă nimeni grijă de ei, sau stau cu bunicii care nu au aceeași autoritate ca părinții și care nu ajung să le insufle sentimentul de securitate care se regăsește într-o familie completă. Sondajul a constatat că majoritatea părinților iau decizia de a pleca atunci când copiii sunt admiși în învățământul secundar și atunci când sunt considerați independenți și capabili să aibă grijă de ei înșiși. Această analiză deschide căi pentru alte abordări științifice care coroborează rezultatele educaționale ale elevilor și statutul lor de studenți pentru părinții care lucrează în altă parte. De asemenea, ar fi interesant de urmărit traseul educațional al acestor elevi, după absolvirea studiilor liceale sau profesionale: care este numărul studenților care au decis să urmeze studii universitare și câți au decis să aleagă drumul părinților și să plece la muncă în străinătate după ce au terminat liceul? Dar acestea sunt întrebări la care doar timpul și cercetările viitoare le vor răspunde.

CONCLUZII

Prezentul demers științific a pornit de la dorința de a spațializa demografia școlară, de a avea o abordare geografică a fenomenului educațional. Atenția cercetătoarei s-a îndreptat asupra municipiului Roman, datorită poziției pe care acest oraș îl ocupă în ierarhia urbană a Regiunii de dezvoltare Nord-Est. Oraș tipic de provincie, Romanul a experimentat toate transformările determinate de căderea comunismului. Schimbarea regimului politic a determinat o balansare a profilului economic al orașului de la un centru industrial cu piețe de desfacere în afara teritoriului național într-un centru comercial. Cel mai adesea, decidenții administrativi și politici ai urbei se referă la orașul Roman ca la „un hub comercial” datorat implantării unor importante baze logistice pentru o serie de lanțuri comerciale. Oferta educațională a unităților școlare din învățământul secundar a păstrat o predominanță a specializărilor din domeniul tehnic, în defavoarea specializărilor din domeniul serviciilor și în special al celor din calificările aferente comerțului.

Analiza statistică a rezultatelor obținute la examenele naționale și transpunerea lor cartografică, nu sunt suficiente pentru a putea vorbi despre o geografie școlară sau mai exact despre o geografie a școlii și a educației. Cu toate acestea, geografia transpare la fiecare moment al analizei sistemului educațional, pentru că școala în sine, clădirea în care se desfășoară actul educațional, este un fenomen geografic, localizat la nivel teritorial, care ocupă un punct bine definit în spațiu. Existența mai multor puncte determină apariția unei rețele cu diferite nivele de ierarhizare, cu relații de supraordonare sau de subordonare, cu relații de colaborare sau de opoziție. Școala ca punct central al actului educațional constituie expresia teritorială a sistemului de învățământ.

Punctul de pornire al acestei cercetări a fost constatarea autoarei, de-a lungul a peste zece ani de activitate didactică într-un colegiu tehnologic din municipiul Roman, că majoritatea elevilor din această unitate școlară provin din mediul rural și că există tendința de aglomerare a absolvenților din aceeași școală gimnazială de a urma cursurile aceleiași specializări, în cadrul aceleiași instituții de învățământ. Ipotezele de la care s-a pornit în analiza realizată asupra sistemului educațional din aria de influență educațională a municipiului Roman, au fost multiple și au decurs din constatări empirice care necesitau a fi demonstrate pe baza unor date concrete:

- Reorganizarea administrativ-teritorială a avut un impact în remodelarea rețelei școlare din teritoriul supus analizei?
- Care a fost evoluția cifrei de școlarizare din arealul cercetat în perioada post-comunistă?

- Există vreo legătură între nivelul de studii al părinților / comportamentul lor psiho-social și parcursul educativ al copiilor?
- Percepția spațio-temporală asupra distanțelor fizice are vreun impact asupra rețelei școlare?

Acestor ipoteze de lucru, li s-a supraordonat obiectivul major al lucrării: delimitarea ariei de influență educațională a municipiului Roman. Scopul major al acestui obiectiv a fost de a veni în ajutorul unităților de învățământ secundar din urbea mușatină pentru a-și aloca în mod corespunzător resursele financiare și pentru a eficientiza activitatea managerială. Scopul a fost unul practic și cât se poate de pragmatic: cunoașterea ariei de influență educațională și mai ales, cunoașterea fluxurilor de elevi care provin din comunele aflate în aria de influență educațională a municipiului Roman în vederea optimizării ofertei educaționale.

Principala concluzie a acestui studiu, este că rețeaua școlară din aria de influență educațională a municipiului Roman a suferit modificări importante atât la nivel cantitativ după căderea regimului comunist pe fondul scăderii demografice înregistrate de România, dar și la nivel calitativ. Contracției demografice i s-a adăugat o regândire a rețelei școlare prin reducerea numărului de unități școlare cu personalitate juridică, din dorința de reduce cheltuielile determinate de funcționarea școlilor ca puncte fixe ale rețelei.

Legătura spațio-temporală dintre primele școli care au fost organizate în Roman și aria sa de influență educațională și ceea ce se găsește faptic în prezent poate fi urmărită cronologic de la prima lege a învățământului publicată în anul 1864 și astăzi. Neîndoios, cel mai mare salt calitativ și cantitativ, s-a produs în perioada în care ministerul educației a fost condus de Spiru Haret. Reformele haretiene se resimt la nivel general și în ziua de astăzi. Este suficient să urmărim rețeaua școlară contemporană pentru a puncta școlile construite sub oblăduirea ministrului Haret și vom vedea că acesta și-a pus amprenta nu doar asupra oamenilor care au învățat în aceste școli, dar și asupra peisajelor educaționale care au apărut în satele și comunele în care s-au construit noi școli.

Delimitarea ariei de influență educațională a municipiului Roman a fost unul dintre obiectivele majore ale lucrării și el a fost atins în totalitate. Acest obiectiv nu ar fi putut fi realizat fără analiza cifrei de școlarizare a școlilor din UAT-urile asupra cărora municipiul Roman își exercită influența teritorială și, implicit, pe cea educațională. Dacă din punct de vedere administrativ, limitele teritoriale ale ariei de influență sunt suprapuse barierelor administrative, la nivelul serviciilor educative, municipiul Roman continuă să polarizeze teritorii situate în afara județului Neamț. Persistența în memoria colectivă a fostului județ

Roman, permite școlilor din învățământul secundar din municipiul Roman, să școlarizeze elevi din județele Bacău, Iași și Vaslui.

Evoluția numerică a elevilor din unitățile școlare din aria de influență educațională a municipiului Roman, a fost influențată direct de doi factori: scăderea natalității și creșterea migrației. Acest ultim fenomen demografic a avut un impact cu totul neașteptat asupra populației școlare: au apărut elevii născuți în afara României. Soarta acestor elevi este decisă în momentul în care părinții iau decizia de a pleca la muncă în alte state. Destinul lor începe să contureze o adevărată geografie a singurătății, influențată de mediul de proveniență și de nivelul studiilor părinților. Această geografie a singurătății este una cu dublu sens, aici și acolo, polarizând două lumi antagonice în care nici părinții, nici copiii nu se mai adaptează.

Acest demers științific a avut la bază dorința de validare a unor observații empirice, iar pe parcursul cercetărilor efectuate s-au desprins o serie de concluzii:

- școlile din mediul rural au tendința de a se comprima prin închiderea structurilor arundate cu un număr mic de elevi, din dorința de a le rentabiliza pe celelalte rămase;
- școlile gimnaziale din mediul urban tind să devină supra-aglomerate datorită înscrierii unor elevi din comunele limitrofe municipiului Roman, fapt explicat prin creșterea numărului de elevi din școlile gimnaziale, în condițiile scăderii populației școlare cu domiciliul în Roman;
- liceele din Roman își dispută un teritoriu cu o populație școlară în scădere, ceea ce cauzează dificultăți în realizarea planului de școlarizare propus;
- rețeaua școlară din municipiul Roman prezintă o serie de particularități la nivelul județului Neamț - are un liceu cu program sportiv și două seminarii teologice în condițiile în care legea impune un singur liceu vocațional pentru fiecare specializare pentru fiecare județ. De altfel, județul Neamț deține „recordul” pentru numărul de licee vocaționale cu profil teologic, pe teritoriul acestuia funcționând nu mai puțin de cinci seminarii, cărora li se adaugă o instituție de învățământ superior, tot în municipiul Roman;
- aria de influență educațională a municipiului Roman transcende limitele teritoriale ale județului Neamț, reminiscentă a fostului județ interbelic cu același nume, dar și a apropierei spațiale de municipiu a unor comune din alte județe;
- pe fondul reducerii populației școlare, se impune o reformă legislativă care să permită o mai mare flexibilitate în organizarea rețelei școlare și renunțarea la principiul un UAT – o unitate școlară cu personalitate juridică.

Reducerea numărului de elevi s-a reflectat direct în reducerea numărului de unități școlare, dar și a tipului acestora. După anul 2000, numărul creșelor din municipiul Roman a

scăzut până la dispariție, în prezent, încercându-se redeschiderea unei creșe cu program prelungit în anul școlar 2023-2024. Necesitatea unei astfel de instituții derivă din cererile părinților și din însăși structura rețelei școlare, dar dacă această acțiune se va dovedi a fi una viabilă sau nu, doar timpul va decide.

Această cercetare s-a bazat pe documentele legislative care au organizat rețeaua școlară din aria de influență educațională a municipiului Roman după anul 1989. Accentul a căzut pe Legea educației naționale nr. 1 din 2011, care a modelat imaginea teritorială a rețelei școlare așa cum apare ea în anul școlar 2022-2023. Evoluția sistemului legislativ care privește domeniul educațional a fost surprins în plină evoluție: în data de 05.07.2023, a fost adoptată o nouă lege a învățământului cu nr. 198 / 2023, numită legea învățământului preuniversitar. Prin urmare, legea educației naționale nr. 1 din 2011 este abrogată, iar o nouă rețea școlară începe să se contureze. Rezultatele prezentei cercetări surprind rețeaua școlară așa cum a fost ea conturată de legile educației puse în aplicare până la acest moment.

Noua lege a învățământului preuniversitar, în vigoare începând cu anul școlar 2023-2024, deschide noi perspective de cercetare a rețelei școlare din aria de influență educațională a municipiului Roman. Aplicarea noii legi a învățământului asupra ariei căreia își exercită influența educațională urbea mușatină, nu prevede a aduce modificări majore, dată fiind stabilitatea spațio-temporală a acesteia. Dar, cu siguranță, ariile de influență educațională a unităților școlare de nivel secundar din municipiul Roman, vor suferi schimbări. Actualele școli profesionale din Adjudei (comuna Tămășeni), din Nisiporești (comuna Botești) și din comuna Valea Ursului, nu au resursa umană, reprezentată de elevii care ar putea urma cursurile liceale, pentru a putea susține unități secundare sustenabile educațional și financiar. Scăderea populației școlare și îmbătrânirea generală a populației județului Neamț este semnalată de toate studiile care privesc evoluția în perspectivă a numărului de locuitori din această unitate administrativ-teritorială. Anii următori vor aduce, probabil, o nouă contracție a rețelei școlare. Dar, cum va arăta noua rețea școlară, care va fi impactul noilor legi ale educației, sunt tot atâtea întrebări la care urmează să răspundă cercetări ulterioare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” (2016): „Dicționarul explicativ al limbii române”, București, Editura Univers Enciclopedic
Aciobăniței, A.R. (2018) „Analiza vulnerabilităților învățământului românesc în contextul Strategiei Europa 2020. Cercetare din perspectiva capitalului uman și a capitalului

- social”, teză de doctorat, București, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Departamentul de Relații Internaționale și Studii Europene
- Agape, A.M., Iașu C. (2021) - *The impact of student migration on school lifespan – a study on a Romanian school*, the 60th ERSa Congress, held virtually from the 24th to 27th of August, 2021 - eaf119a8d6f04489b8f18dbada12e0e7 (msecnd.net)
- Anghelache, C.; Anghel, M.G.; Petrescu, I.; Gogu, E. (2018) : „Evoluția centenară a învățământului din România”, Editura Economică, București
- Apostu, O. *et al.* (2015): „Analiza sistemului de învățământ preuniversitar din România din perspectiva unor indicatori statistici. Politici educaționale bazate pe date”, București, Editura Universitară
- Benedek, J. (2004): „Amenajarea teritoriului și dezvoltarea regională”, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
- Botezat, A. and Pfeiffer, F. (2014) ‘The Impact of Parents Migration on the Well-Being of Children Left Behind Initial Evidence from Romania’, *SSRN Electronic Journal*. doi: 10.2139/ssrn.2432946.
- Botezat, A. and Pfeiffer, F. (2020) ‘The impact of parental labour migration on left-behind children’s educational and psychosocial outcomes: Evidence from Romania’, *Population, Space and Place*. doi: 10.1002/psp.2277.
- Brancu, M. (2013): „Optimizarea planului de școlarizare în învățământul profesional și tehnic din județul Timiș”, Ed. Solness, Timișoara.
- Brebuleț, S.D. (2016): „Consilierea educațională a elevilor proveniți din reemigrație”, teză de doctorat, București, Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Școala Doctorală, domeniul Științele Educației
- Bunescu, G. *et al.* (2004) : „Antologia legilor învățământului din România”, Institutul de Științe ale Educației, București
- Burtini, D. (2017): „Mobilitatea populației România-Italia. Studiu antropogeografic asupra emigrației și turismului”, teză de doctorat, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Geografie, Școala Doctorală de Geografie
- Bușilă, C.D. (1935): „Învățământul profesional și al meseriilor”, București
- Clifton-Sprigg, J.M. (2019): „Out of sight, out of mind? The education outcomes of children with parents working abroad”, *Oxford Economic Papers* doi: 10.1093/oep/gpy060
- Cristea, M.A. (2020): „Evaluarea calității serviciilor educaționale în învățământul preuniversitar”, teză de doctorat, Academia de Studii Economice din București, Consiliul pentru Studii Universitare de Doctorat, Școala Doctorală de Marketing

- Cristea, S. (1998): „Dicționar de termeni pedagogici”, Editura Didactică și Pedagogică, București
- Da Costa, E.M., Pedro, A.R., Stoleriu, O.M. (2011): „Perception of Europe in the world by Portuguese and Romanian graduated students – does mental barriers exists?” *Regional Studies Association Annual International Conference 2011*, accesibil on-line: <https://www.regionalstudies.org/wp-content/uploads/2018/07/marques.pdf>
- Demetrescu, E.M. (1913): „Învățământul menajer, 1900-1911”, București, Tipografia și Stabilimentul de Arte Grafice G. Ionescu
- Fartușnic, C., Florian, B., Iosifescu, S., Măntăluță, O. (2014): „Finanțarea sistemului de învățământ preuniversitar pe baza standardelor de cost: o evaluare curentă din perspectiva echității”, București, Editura Vanemonde
- Fartușnic, C. (2012): „Toți copiii la școală până în 2015 : inițiativa globală privind copiii în afara sistemului de educație : studiu național / UNICEF România”, Buzău , Editura Alpha MDN
- Georgian, I.C. (1889): „Liceele privilegiate și învețământul privat”, București, Editura Tipografia Modernă, Gregorie Luis
- Georgian, I.C. (1897): „Reforma învețământului”, București, Tipografia AL. Lefteriu și C. Ispășescu
- Gheorghiu, M.D. *et al.* (2011): „Educație și frontiere sociale”, Iași, Editura Polirom
- Gomez, B. and Jones, J. P. (2010) *Research methods in geography : a critical introduction, Critical introductions to geography.*
- Giurescu, C., coord., (1972): „Istoria României în date”, București, Editura Enciclopedică Română
- Hitchings, R. and Latham, A. (2020) ‘Qualitative methods I: On current conventions in interview research’, *Progress in Human Geography*. doi: 10.1177/0309132519856412.
- Horváth, I. (2008) ‘The culture of migration of rural Romanian youth’, *Journal of Ethnic and Migration Studies*. doi: 10.1080/13691830802106036.
- Horváth, I. and Anghel, R. G. (2009) ‘Migration and its Consequences for Romania’, *Südosteuropa. Zeitschrift für Politik und Gesellschaft*.
- Hurmuzescu, D. (1906): „Învățământul în România după 40 de ani”, București, Institutul de Arte Grafice și Editura „Minerva”
- Iașu C., Corodeanu D., Gavrilovici O., Prodan A. (coord.) (2018) - *Calitate în educație prin responsabilitate socială și etică profesională în activitatea de predare și evaluare*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, 249 p., ISBN 978-606-714-513-7.

- Iașu, C., Eva, M. (2016): „Spatial profile of the evolution of urban sprawl pressure on the surroundings of Romanian cities (2000-2013)”, *Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences*, February 2016, Vol. 11, No.1, p. 79-88, accesibil on-line: file:///C:/Users/L92/Downloads/2016.IATU_EVA.Spatialprofile.pdf
- Ioniță, A. *et al* (2023): „Evenimente demografice în anul 2022”, București, Editura Institutului Național de Statistică
- Iorga, N. (1928): „Istoria învățământului românesc”, București, Editura Casa Școalelor
- Iosifescu, Ș. (Ed.). (2000): „Manual de management educațional pentru directorii de unități școlare”, București, Editura ProGnosis
- Iosifescu, Ș. (Ed.). (2001): „Management educațional pentru instituțiile de învățământ”, Buzău, Editura TipogrupPressIsaic-Maniu
- Irimescu, G. *et al.* (2006): „Singur acasa! Studiu efectuat în zona Iași asupra copiilor separați de unul sau ambii părinți prin plecarea acestora la muncă în străinătate”, Iași, Asociația Alternative Sociale
- Istrate, M., Horea-Șerban, R., Muntele, I. (2019): Young Romanians' Transition from School to Work in a Path Dependence Context, *Sustainability* 2019, 11(5), 1254; <https://doi.org/10.3390/su11051254>, <https://www.mdpi.com/2071-1050/11/5/1254>
- Luca, C., Foca, L., Gulei, A.-S., Brebuleț, S. (2012): „Remigrația copiilor români”, Iași, Asociația Alternative Sociale
- Macovei, A.A., Poclid, M. (2011): „Harta școlară a județului Botoșani”, Ed. Quadrat, Botoșani
- Miroiu, Adrian *et al.* (1998): „Învățământul românesc azi”, Iași, Editura Polirom
- Munteanu, M., Tudor, E. (2007): „Impactul migrației părinților asupra copiilor rămași acasă”, București, Organizația Salvați Copiii”
- Muntele, I., Iașu, C. (2001): „Quasi-villes ou pseudo-villes – l’ambiguïté de la petite ville en Roumanie”, *Analele Științifice ale Universității „A.I.Cuza” Iași*, TOM XLVII, s. II. c, Geografie
- Muntele, I., Iașu, C. (2008): „L’influence de la migration internationale sur la natalité en Roumanie contemporaine”, *Analele Științifice ale Universității „A.I.Cuza” Iași*, TOM L IV, s. II – c, Geografie
- Neacșu, Ioan *et al.* (1997): „Școala românească în pragul mileniului III (O „provocare” statistică), București, Editura Paideia
- Neamțu, D.M. (2018): „Analiza statistică a educației, vector al dezvoltării socioeconomice”, București, Editura Economică

- Nisipeanu, I., Geantă, T., Hopu, G. (1926): „Geografia județului Roman”, București, „Cultura românească”, Institut de editură, arte grafice și confecțiuni din hârtie
- Popescu-Voitești, I. (1942): „Învățământul și raționalizarea”, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, pag. 373-391
- Rădoi, S. *et al.* (2016): Proiectarea populației școlare din România în orizontul anului 2060”, București, INS
- Roman, I.R. (2013): „Mixul de marketing în învățământul preuniversitar”, Editura Tehnopress, Iași
- Rogerson, P. (2001): „Statistical Methods for Geography”, Sage Publications Ltd.
- Rotariu, T. (2010): „Studii demografice”, Iași, Editura Polirom
- Rotariu, T. (2010): „Demografie și sociologia populației”, Iași, Editura Polirom
- Sandu, D. (2005) ‘Emerging transnational migration from Romanian villages’, *Current Sociology*. doi: 10.1177/0011392105052715.
- Sandu, D. (2010) ‘Home orientation in transnational spaces of Romanian migration.’, *Studia Universitatis Babes-Bolyai*.
- Sandu, D. (2017) ‘Destination Selection among Romanian Migrants in Times of Crisis: an Origin Integrated Approach’, *Romanian Journal of Population Studies*. doi: 10.24193/rjps.2017.2.07.
- Sandu, D. (2005) ‘Dynamics of Romanian Emigration After 1989: From a Macro- to a Micro-Level Approach’, *International Journal of Sociology*. doi: 10.1080/00207659.2005.11043153.
- Sandu, D. (2018): „Migrația temporară în străinătate” în Ghețau, V. *et al.* „Demografia României”, București, Editura Academiei Române, pag. 222-244, ISBN 978-973-27-2935-9
- Toth, G., Toth, A., Voicu, O. Ștefănescu, M. (2007): „Efectele migrației: copiii rămași acasă”, București, Fundația Soros România
- Toth, A., Munteanu, D., Bleahu, A. (2008): „Analiză la nivel național asupra copiilor rămași acasă prin plecarea părinților la muncă în străinătate”, Buzău, Editura Alpha MDN
- Ungureanu, AL. (1980): „Orașele din Moldova – Studiu de geografie economică”, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România
- Ursachi, V. *et al.* (1992) : „Istoria orașului Roman, 1392-1992”, Societatea Culturală „Roman - 600”, Roman